

Женски гласник

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

УРЕДНИЦИ: Алојзија Штеби, Београд Млетачка ул. 8, телефон 26-153 Даринка Стојановић, Београд Његошева ул. 23, телефон 25-131	Власник за А.Ж.П. Милица Дедијер Београд Чика Љубина 8	Београд 15. априла 1932 год. Год. XIII Број 4	Администрација: Престолонаслед- ников трг 38 Београд	Број поштанског чековног ра- чуна 53 191. Излази сваког 15 у месецу. Претплата за годину: Дин. 36- за Југославију; Дин. 50- за иностранство или 15- фран.
--	--	--	---	---

САДРЖАЈ:

Чланци:	Страна
Др. Алисе Саломон . . . . . Штеби Алојзија	50
Три задатка Конференције за разоружање М. Корбет—Ашби	51
Неколико речи о социјалној неактивности наших интелектуалки . . . . . Јулија Бошковић	51
Проблеми савремене жене . . . . . С. Р.	54
Рефлексије к проблему „Удата жена“ . . . . . Др. Јулка Хлапец — Бор- ђевић	55
Brezposelnost in њени vzroki . . . . . Штеби Алојзија	56
8,003.674	58
* * *	59
Фелџтон:	
Марсел Капи . . . . . Клод Пјереј	60
Ко је Бог... . . . . . Макса Самса	61
Књижевност:	
Књига г-ђе Намиле Луцерне о Гетеу . . . . . Др. Ксенија Атанасијевић	62
Наша народна уметност . . . . . Ј. Б.	62
Десанка Максимовић: Гозба на ливади . . . . . Дора Пилковић	63
Ликвидација Удружења наставница средњих и стручних школа	64
Белешке:	
Нов женски лист. — Делегат на заседању Интернационалног бироа. — Женско право гласа у Бразилији. — Светски савез за ново васпита- ње. — Мери Корбет	64

Свакому самосвјесном народу на свијету прва је и најпреча ствар умни најредак и развишак, јер као што се цијена човјеку појединцу одређује не толико по узоришости ширине, колико по узоришости душе, тако исто и вриједност свакога народа стоји у изражању умном и племенитости срца.

Владика Широсмајер — говор у сабору 19-ХИ-1869.

DR. ALICE SALOMON

ZA NJEN ROĐENDAN 19 APRILA 1932 GODINE

Godine 1893 su bile osnovane u Berlinu na pobudu poznate *Mine Cauer* Ženske grupe za socijalni pomoćni rad s namerom da obrazuju žene za smotren i dobrovoljan rad na polju socijalne zaštite. Te iste godine je primila vodstvo tih grupa opet jedna istaknuta ličnost među nemačkim ženama, *Jeanette Schwerin*, koja je svojim opsežnim i solidnim znanjem bila najpozvatija da očuva mladu organizaciju pred diletantskim izmotaivanjem, ovom najvećom opasnošću u javnome radu. Ovoj izrednoj naobraženoj ženi je došla *Alice Salomonova* kad joj je bila 21 godina. I učiteljica, puđa znanja i iskustva i osećaja odgovornosti, i nčnica puna zanosa i vere, u kratkom zajedničkom radu do 1899, kad je umrla *Schwerinova*, složile se da treba novoj grani ženskoga rada, socijalnome radu, posvetiti mnogo truda i predane ljubavi, da mu treba žrtvovati mnogo ličnog, pa da se može razviti u jedan snažan stub sistematskoga javnoga rada i da može postati jedan značajan faktor u razvitku društva.

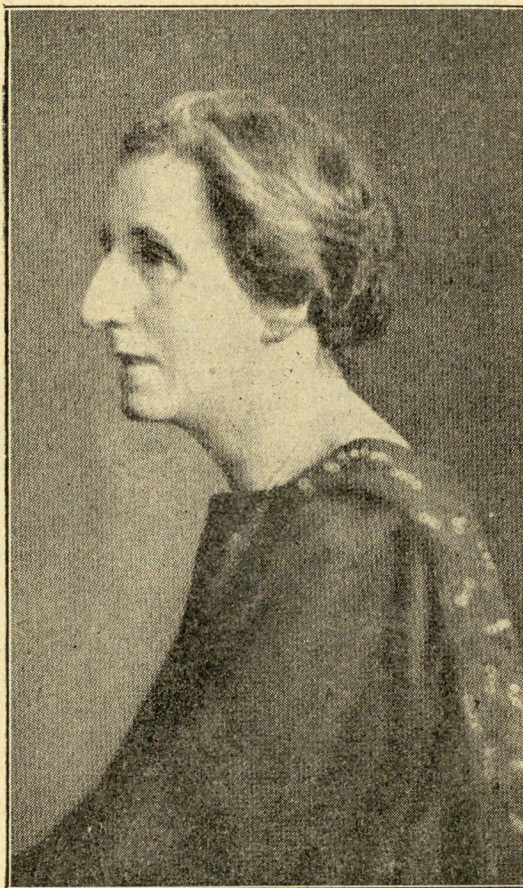
Alice Salomon nije pobešla od rada, kad je jasno saznala za trud i žrtve. Tome radu — izgradnji spremanja žene za socijalan rad — posvetila je ceo svoj život i danas može dobro pogledati na put koji je prešla od 1899 dalje, kad je osnovala prvi *godišnji tečaj* za spremanje žena za socijalan rad, pa do danas kad stoji na čelu divne institucije, „Nemačke Akademije za socijalni i pedagoški rad žene“.

Sudbina joj je bila dobra, što joj je dala da tako mlada već nađe pravi put i pravi cilj svoga života. A ona joj se odužila time, što se sva predala i spremanju i usavršavanju same sebe i spremanju drugih za radenice, koje osećaju punu odgovornost za svaki svoj postupak. Napornim ra-

dom je uspela *Salomonova* da iz godišnjih tečajeva razvije *pravu socijalnu školu* (1908) koja je služila kao uzor svim ostalim mnogobrojnim školama u Nemačkoj i u drugim zemljama. Snažan razmah tih škola omogućio je osnivanje već pomenute Akademije (*Deutsche Akademie für soziale und pädagogische Frauenarbeit*) u 1925 go-

dini. Da pravi socijalni rad ne smeju kočiti državne granice, ako hoće istinski da opravda svoj cilj, i toj ideji je pomogla *Salomonova* da लागano prodire i da se osvaruje. Njenom velikom saradnjom osnovan je godine 1925 Internacionalni komitet socijalnih škola.

Alice Salomonova je pored svega ovoga teškoga rada našla još vremena da svrši univerzitet. Promovisana je godine 1906 za doktora filozofije sa disertacijom „Nejednaka nagrada za rad muškaraca i žene“. I pored svega toga još je veoma aktivno radila u feminističkim organizacijama. Napsala je više temeljnih dela kao n.pr. „*Sociale Frauenbildung*“ — Socijalna naobrazba žene „*Soziale Frauenpflichten*“ — Socijalne dužnosti žene, itd., itd. Sada izdaje u zajednici sa *Dr. Gertrudom Bäumer*, jedno opsežno i široko zasnovano delo o porodičnom životu sadaš-

Dr. Alice Salomon

njice — *Bestand und Erschütterung der Familie in der Gegenwart*. Na tome delu saraduju profesionalne organizacije žena lekara, pravnika, učiteljica, zabavila, sestara, dalje univerzitetski seminari itd.

Nepregledni su redovi socijalnih radenica koje je spremila za taj teški i visoki poziv *Alice Salomonova*. A ko ih danas pregleda, može da kaže najlepše, što može da kaže čovek o svome životu: da je njen duševni i duhovni život bio zdrav i svež izvor iz kojega je pila omladina.

Beograd

Štebi Alojzija

TRI ZADATKA KONFERENCIJE ZA RAZORUŽANJE

Svet žudi za *mirom*. Pokušava da ga postigne radom muškaraca, ali ako oni neće biti u stanju da ispune taj svoj zadatak, svet će da potraži pomoć žena. Bez mira svet će da propadne. Rat je apsurdan i razjeda koren čovečanstva, njegovu civilizaciju, njegovu prošlost, a pre svega njegovu budućnost. Mi, Englezi, imamo dovoljno političkog smisla da razumemo dalekosežnost humanitarnih ideja. Pre svega, engleske žene su uverene da nije dovoljno da se borimo samo teorijski za mir, nego je potrebno da je borba organizovana na realnoj bazi, jer samo na taj način nam je pobjeda osigurana. Mir je danas najviši cilj žena celoga sveta.

Pre engleskih izbora su ženske organizacije poslale svima kandidatima cirkular u kome im saopštavaju da će žene — bez razlike političkog smera — pomagati samo one kandidate koji se obavežu da će zastupati celo vreme svoje političke karijere ideju mira. Ova propaganda, ili ako hoćete ova presija, koristila je zadatku mira više nego stotina govora ili teorijskih članaka.

Po našem mišljenju možemo podeliti rezultate koje očekujemo od Konferencije za razoružanje — koja je, što ne mogu nikad dovoljno naglasiti — prvi, ozbiljni internacionalni sastanak za svetski mir, na tri kategorije.

Prva kategorija obuhvata internacionalni sporazum o principu razoružanja, što je već jedan značajan korak unapred, ali nedovoljan da se osigura i održi svetski mir.

U drugu kategoriju računam kvote, koje će se utvrditi za pojedine vojske. Pre svega treba utvrditi maksimum vojnika, topova, aeroplana, pušaka itd. za svaku naciju. Ovu granicu ne bi smeli ni pod jednim izgovorom prekoračiti. Naravno da je potrebno da je kvota tako visoka da se može na njenoj osnovi svaka zemlja uspešno braniti od napada. Diskusija o toj tački dovodiće — to je van svake sumnje — do oštrih sukoba — ali ipak, to nalgašavam neprestano, rešenje toga problema je glavni zadatak ženevske konferencije. Glavna dužnost konferencije je u tome da postavi čvrstu granicu preteranim miliarističkim zahtevima svojih članova. Konferencija mora svakoga člana Društva Naroda ubediti da preterani zahtevi rdavo utiču na susede. U suprotnom slučaju se ispostavlja Konferencija za razoružanje opasnosti, da se pretvori u Konferenciju za naoružanje.

U treću kategoriju rezultata koje očekujemo, dolazi tačan inventar sadašnjeg stanja naoružanja. I ako bismo zajednički uložili mnogo nпора, mogli bismo na osnovu toga inventara smanjiti militarističke troškove.

Po mome mišljenju zavisi uspeh Konferencije jedino od međusobnog poverenja, od iskrenosti pojedinih zemalja i njihove istinske želje za mirom.

Napomenuću još jedan *interesantan fakt*, kojega ne sme danas niko prezreti. Mi imamo u Ženevi *Komitet žena*, sastavljen od delegata najvećih ženskih svetskih udruženja koji radi u sporazumu sa Konferencijom. U slučaju potrebe ovaj Komitet u borbi za mir neće prezati od praktičnih i snažnih akcija. Tu je naš program.

Ako se u toku rasprava štogod desi, što je u stanju da ugrozi uspeh Konferencije i pretpostavljajući da ostane sloboda govora nedirnuta, internacionalni komitet žena stupiće odmah u akciju. U slučaju da neka država ili neka skupina država postavi zahteve koje nije moguće primiti ili se brani da primi neku važnu odluku za dobro mira, ženski predstavnici te države ili tih država, otputovaće odmah u svoju domovinu da otpočnu akciju za spasavanje. Žene su spremne da istupe protivu vlastitih vlada, da spreče njihove besmislene zahteve. One su spremne da se bore za mir, za budućnost čovečanstva i za osiguranje civilizacije. One veruju u svoju misiju u slučaju da muškarcu napuste stvar razuma. One su svesne da *Ženevska konferencija ide daleko preko okvira razoružanja*. Ekonomska njena važnost je ogromna i njene konsekvencije nedogledne. Konferencija za razoružanje može naći lek za sva zla koja danas tište svet. Zato je njen povoljan rezultat u interesu celoga čovečanstva.

Ženeva.

M. Corbett - Ashby, pretsednica Internacionalne Alijanse za žensko pravo glasa i engleski zvanični delegat na Konferenciji za razoružanje.

НЕКОЛИКО РЕЧИ О СОЦИЈАЛНОЈ НЕАКТИВНОСТИ НАШИХ ИНТЕЛЕКТУАЛКИ

У последње време се врло много говори, пише и приговара неактивности наших интелектуалних жена.

С пуним правом. Док цела наша земља вапије за честитим културним радницима, маса интелектуално образованих жена оглушује се томе вапају и повлачећи се од свега на што ју баш професија не сили, живи у своме буцаку.

Нећу да се осврћем на множину оних интелектуалки које са савршеном индиферентношћу пуштају да живот око њих тече, као и на

оне, које су и индивидуално и социјално потпуно несвесне.

Хоћу да се додирнем оних, код којих није ни једно ни друго случај. Држим да би нам једна анкета о узроцима „неучествовања у социјалном раду“ дала веома интересантних података, кад је чињеница да у листи чланица појединих удружења по целој свету излазимо на најмањи постотак интелектуално образованих, специјално академски образованих жена (премда су врло често баш водећа места у њиховим рукама).

Наша ера, цела данашњица је у неком прелазу. Било куд да погледамо, свагда ћемо видети неко тражење. Одбацује се стара и тражи нова форма изражаја, нова форма живота. И све то бива и без наше воље, често и без наше свести, напросто јер је у ваздуху и што смо сви мање више продукти тог атмосферског бивања. Стога је сасвим сувишно и свако распредање о „бити жене“, њеном положају и пољу рада. Она се данас свагде развија у самосталан индивидуум, који сам себи тражи место у људској заједници. Нико и ништа ју у томе не може више спречити; то је факат с којим морају рачунати и највећи женомрсци.

И баш та чињеница да је жена данас јаче развијена као индивидуум, јесте један од разлога, што ју не сретамо у великом броју по разним удружењима.

Два су главна мотива која воде жену у ширу јавну акцију: идеално алтруистични — помоћи својим активним учествовањем на заједничком добру — и често егоистични: удовољити својим личним амбицијама, истаћи своју личност, употребивши и искористивши евентуално у ту сврху читаво удружење.

Откад смо почели развијати друштвену културу, јавља се код нас и колективни рад жена: оснивају се разна хумана и каритативна удружења с верским или национално сепаратистичким тенденцијама. Жена, интелектуално неједнако образована с мушкарцем, феминистички непросвећена, кад располаже с једним вишком времена и енергије, она тражи где да га пласира — што због разоноде, што у интересу општег добра — па или улази у разна добротворна друштва која већ постоје, или оснива слична нова. И онда одлази на седнице, ћаска, говори, распреда и расправља, иде на примања, у депутације и параде и сама је себи врло важна. И ма колико да је тај рад несистематски, често без икаквог унапред одређеног програма и плана, ипак је донео лепих резултата: имамо сву силу различитих домовна и обданишта, завода чак и домаћин-

ских и занатских школа, за децу и омладину склоништа и радионица за жене и старице, па болнице и др. Без нарочитих школа, без „факултетске спреме“ те су жене створиле све то.

А где су ове друге?

Сви знамо како су се прилике последњих деценија много измениле, нарочито после рата. Светски рат је многим помрсио рачуне, спречио природну еволуцију, изазвао разне пертурбације и створио поремећаје и у друштвеном животу. Многа се нашла у животу какав није очекивала, за који ју нису васпитавали. И сад је требало уложити много енергије да човек „преседла“ у те нове прилике. И како већина жена није борбена у обичном смислу речи, тешка борба у коју је многа била убачена, исцрпла је више или мање њену снагу, преморила ју, поткопала њено здравље и изазвала пре времена умор од живота. И што јој је унутарњи живот сложенији, компликованији, то су теже трзавице, тим више има посла са самом собом и у толико мање времена јој преостаје за јавни рад. И у васпитању жене велика је разлика у последњим деценијама. Раније ју је време васпитавало сасвим индивидуалистички, док данашње тражи строго социјално (премда једно не би требало да искључује друго). Много тога запало је у екстреме: она Русија која је пре рата дотерала до кулминације култ индивидуализма и потенцирала га код свију нас осталих Славена, устукнула је пред Русијом која данас глорифицира радикални социјализам. Из та два екстрема рађа се и родиће се ново биће: индивидуално образован и развијен човек у добровољној служби колективизма.

Но пут је тежак, трњем посут. Можда ће се раскривати по њему. Хоће ли стићи до мете, питање је колико су дубоке ране што их успут задобија.

Ако је жена мање борбена од мушкарца и по природи осетљивија од њега, сасвим је природно, да врло често зазире од трења, које ју чека у јавном животу.

Већина интелектуалки врши данас позив — било из чисто економских, било из етичких мотива. И ма колико да га она воли и виси на њему, ипак јој он често није лак. Већ самом везаношћу својом тражи он њену енергију, више, но исти квантум рада обављен по слободној вољи и одабраном времену.

Осим тога он ју врло много обузима, готово, ако је савесна па озбиљно схваћа свој посао. Па ипак га се она врло нерадо одриче. Разлози су познати.

Решава ли се данас једна жена да оснује породичну заједницу, она добровољно преу-

зима неколико дужности. Док мушкарац познаје само једну: свој рад, позив, при томе у бољим случајевима и зарађивање за породицу, жена има осим свој позива још и дужност жене, матере, домаћице. Ако жели да све своје дужности савесно обавља, а материјално није довољно обезбеђена, она не може имати времена још за каквом дужности, јер не доспева ни на дужност спрам себе саме. — За доконост она не зна. Заједница просперира, но долазе ере, кад и она уза сву своју вољу и енергију поклекне под тежином терета. —

И са зебњом се често питамо, докле ће издржати та преоптерећена жена, јер још не видимо ни две генерације жена с професијом које су произашле једна из друге и дочекале ведру, нормалну старост.

У удружењима рад је често оријентисан према апстрактним човечанству садањих или будућих времена, док је многа жена у своме кругу везана на реална, жива бића, чија је материјална и морална егзистенција овисна о њој, њеном времену и њеном животу. Позитивна конструкција једне културне заједнице може да се изграђује једино у концентричним круговима око једне јаке жиже. Ту жижу треба да претставља жена — мати.

Ако озбиљно схвата и своје дужности у једној организацији, онда зна да се рад у удружењу не састоји само у томе да месечно или недељно преседи по два часа на седници — а често не може ни на то да стигне — већ да треба да ради и мисли за удружење и ван тога времена, па кад то не може, она радије и не улази.

Но нису све жене с професијом уједно и матере и домаћице.

Да видимо шта је с другима.

Осим оне, која се цела посветила само свеопштем добру, неудата жена, поготово она без породице, или се дави у послу — по коме врло често много јаче афирмира жену радника, но многа професионална феминисткиња — или живи у првоме реду само за себе и свој лични рад. Ако је иоле дубља природа, развила је цео микрокосмос у себи и нерадо му нешто ускраћује. Како већ рекох, професија није увек пријатна. Човек вапије за часком слободног времена, за самим собом; за прикупљењем и мирним сређивањем утисака, за кристализовањем појмова. Широка експанзија снага безуметно шкоди продубљивању ствари: или једно или друго. А код правог интелектуалца карактеристично је улажење у дубину, ретко у ширину.

Активно учествовање у неком удружењу значи за многу жену жртву, добровољну, но

ипак жртву. Она је приправна да ју поднесе, ако има изгледа на неки позитивни резултат. Не види ли га, она се повлачи. У понеким случајевима, она ће из свога закутка, мирна, концентрисана дати човечанству много више, него ако је трчала са седнице на седницу на којој је често била сувишна.

Осим тога, за рад у удружењима потребни су у првоме реду добри нерви. »Homo homini lupus« па није лако ухватити се у коштац са свима могућим амбицијама, жељама и подвалама. Често има и прљавих мотива и иступа. Много здравља и много воље треба да човек не клоне.

У кризи је ера пожртвове љубави, сад је ера рационалне економије снага. Па кад је тако, треба водити рачуна, је ли рад појединих удружења пропорционалан принесеној жртви, или није. Шта даје друштво појединцу, узвраћа ли бар донекле оно, што прима?

Многе жене, некад социјално врло активне повлаче се из друштва. Мотивација — „то је прости губитак времена — штета за време — или — боље да сам уместо тога то и то урадила.“

Врло ретко наилазимо на жену, незадовољну стањем ствари, која је толики оптимиста, да верује да би својим учествовањем могла нешто боље да уради, да покрене ствар с мртве тачке, чак и да ју наглавце постави.

Многа која се свакодневно бори за егзистенцију и самосталност, сита је борбе и не жели ју на другом пољу.

Једино што можемо, што смо тражити од сваког појединца јесте: да буде користан члан људске заједнице. У томе смислу треба и омладину васпитавати. Више него игда данашње време треба морално јаким, карактерно чврстих људи, да они својом енергијом, својом снагом и ауторитетом повежу силесију различитих позитивних те енергија и талената и спрече дејство разуларних, негативних снага.

Пре свега треба потцртавати моралну одговорност у свакој акцији. Најћемо ли на будну моралну свест код појединца, акцију његову можемо препустити њему саме: нека ју решава по својој свести и савести, где и како најбоље може. Прокрчивши си пут до места, где ће се моћи индивидуално најбоље да осећа, он ће оданде највише и да даје. А то је најважније. Потенцирали смо тиме животну радост, а друштво је при томе извукло највећу корист.

При томе методу здрава аутокритика је »condicio sine qua non«. — Што је уједно и највећа потешкоћа: људи или је уопште немају,

или је толико болећива да подгриза и тиме унапред осујећује свако позитивно делање.

Сећам се питања управљених претседници феминистичке алијансе, гђи Corbett - Aschby поводом лањске конференције у Београду: како да се привуку млађе силе у феминистичке организације?

— Ништа форсирањем, одговорила је госпођа. Кад те младе дођу до извесне границе просперирања у јавном животу, код које им мушкарци кажу „стој“, ући ће и саме у њих.

Кoliko год је тај одговор тачан, мени се чини да би био бољи:

— Покажите у својим организацијама озбиљан, систематски рад свију — не само појединих особа, и покажите велику темељитост у раду, па ћете их предобити. — И не само млађе, него и све оне паметније и озбиљније,

које скептично гледају на рад жена, и с ироничним подсмехом одмахују руком, кад им се помене рад у каквом феминистичком удружењу.

При сваком неуспеху, сваком сукобу питајмо најпре себе у колико смо га ми саме скривиле и изазвале.

То тражи данашње време од морално развијеног индивидуа, док од читавог друштва тражи строго дисциплиноване радне заједнице, у којима би сви подједнако сарађивали, свако већ према својим способностима и могућностима, но сви с једнаким осећајем одговорности, подређујући у сваком моменту своју вољу и своје „ја“ интересу читаве заједнице.

Београд.

Јулија Бошковић

PROBLEMI SAVREMENE ŽENE

Na poziv »Ženskoga Pokreta« u Zagrebu održala je g-đa Sofija Lazarsfeld iz Beča, autorica knjige »Wie die Frau den Mann erlebt«, predavanje o »Problemima savremene žene«. U dupkom punoj dvorani Kola izložila je gospođa svoje mišljenje o ženi. Svaka njena riječ nailazi na razumijevanje i saglasnost publike, jer gospođa upotunjuje svoje teoretsko znanje bogatim iskustvom i obilnom praksom, koju crpe kao upraviteljica stanice za savjetovanje u odgojnim i bračnim pitanjima i problemima. Stotine i stotine slučajeva, koji su od godine 1924 ovamo prošli kroz ruke predavačice, daju tom predavanju žig neposrednosti i živosti. Svi staleži — radnici, nezaposleni ljudi, buržoazija, intelektualci, umjetnički krugovi itd., ljudi od 16 do 62 godine, žene i muškarci, s tom razlikom samo, što $\frac{3}{4}$ žena lično dolazi s upitom, dok $\frac{1}{4}$ muškaraca pismeno traži savjet, što g-đa Lazarsfeld tumači onamo, da muškarci nemaju odvažnosti, da licem u lice izlože svoje probleme, slabocće, nesreće — dolaze u tu stanicu s problemima braka, uzgoja i samoopredeljenja.

Iz patrijarhata današnjeg kulturnog života tumači gospođa položaj savremene žene. Patrijarhat je nanio veliku štetu ženama, jer je dao da polovina čovječanstva upravlja, šta više zapostavlja drugu polovinu čovječanstva. Svaka stvar, koja tlači duševni i osjećajni život žene, izaziva reakciju i pogoda natrag muškarca. Jer, žena i muškarac *jedan* su organizam, koji se povoljno razvija samo onda, ako oba dijela jednako sarađuju u svemu i ravnopravno u svemu nastupaju. Ako jedan dio te zajednice gradi svoju premoć na

tome, da omalovažava drugi dio, taj će se organizam poremetiti i oba će dijela trpjeti s te poremetnje. Odatle dolaze toliki konflikti između muškarca i žene u braku i izvan braka. Za neki viši, čišći, srećniji i čovječniji život spolova potrebna je ravnopravnost i učešće žena na svim područjima rada. Gospođa izvodi dalje tu misao i tvrdi, da je i za bolji razvoj države asolutno potrebna sarađnja žena.

Reći će netko da su suvišni zahtjevi žena, kad su one danas već svuda ravnopravne s muškarcima. G-đa Lazarsfeld ispravno konstatuje činjenicu, da je sve to samo u teoriji tako. U dnevnom životu vidimo na svakom koraku, kako tužno ta teorija u praksi izgleda.

A kako gleda muškarac u braku na ženu, koja sama zarađuje? Manjina muškaraca gleda na stvar onako, kako treba, tj. da svaki čovjek, bio muškarac ili žena, mora da zarađuje, mora da ima svoje zvanje, da bude *nezavisan*. Taj feministički princip naročito potcrtava predavačica. Druga manjina muškaraca iskorišćuje radnu snagu žene. A većina njih nekim nelagodnim osjećajem prati plaćeni rad žene. Njihov prestiž trpi pod tim, a pogotovo trpi, ako žena *mora* zarađivati zbog ekonomskih prilika porodice, jer su muškarci upućeni na zaradu žene.

Žena, koja nema svoje zarade, ekonomski je potpuno ovisna o mužu, što opet uzrokuje reakciju u ljubavnom odnosu. Ovakova žena često pokazuje sve simptome podređenog čovjeka. Stvar se manifestira u bespomoćnosti, ljubomori i strahu, da žena ne izgubi svoju poziciju. Ta ljubomo-

ra ne temelji se na spolnom nagonu, nego na želji da žena zadrži svoju moć i poziciju. Ukoliko se žena osjeća kraj muža sigurnom i zastićenom, utoliko je sigurna stanovita toplina u odgosu njihovu. Što je međusobno povjerenje veće, to će i sreća (das Beglücktsein) i harmonija braka biti veća.

Žena-mati trebalo bi uvijek da ima svoje zvanje, jer će na taj način biti više čovjek, kad joj djeca poodrastu, razumjet će da ne smije djecu vječno vezati uza svoje skute. Lakše će pregorjeti prirodnu pojavu, da djeca polazeći u život ostavljaju roditeljski dom, jer će naći neku rekompencijaciju u svom zvanju.

Mušku i žensku djecu trebalo bi jednako odgajati ulivajući svakome od prvoga časa poštovanje pred radom drugoga, ma koje vrste taj rad bio. Danas se prezire ženski kućni rad zato što se taj rad ne plaća. Predavačica stavlja zah-

tjev da bi se taj rad kao svaki drugi imao plaćati, i tvrdi da će u doglednoj budućnosti doći do te reforme.

Prigovore da ulog žene za kulturni napredak čovječanstva daleko zaostaje za ulogom muškarca, pa i u muzici, kojom su se žene oduvijek bavile, predavačica odbija time, što tvrdi da je cjelokupno biće potrebno, da se nešto stvori, a žena nije nikad bila izgrađena. Njeno biće nije bilo izgrađeno, ona nije imala što da kaže, jer nije imala nikakvog nutarnjeg dubljeg života. Muškarci su 2000 godina priječili ženi, da se razvija i da saraduje, e pa dajmo sada ženi 2000 godina, da sebe u slobodi i nezavisnosti obrazuje i svoje sposobnosti razgrana, pa će vidjeti koji će ulog dati žena za kulturni napredak čovječanstva.

Zagreb.

S. R.

REFREKBIJE K PROBLEMU „UDATA ŽENA I POZIV“

U posljednje vreme opažamo u svima zemljama jaku opoziciju protivu rada udate žene u pozivu, i ako se on razvija iz kauzalne doslednosti rada neudate žene, koji se manje više svuda odobrava i mora se odobravati. U koliko se tiče opozicija protivu žena u slobodnim pozivima, njima ona ne može mnogo škoditi, a druga je stvar kod udatih žena koje su u državnoj službi. To je i shvatljivo, kada pomislimo na tešku socijalno-ekonomsku krizu, koja obavezuje državnu vlast da obezbedi svakom pojedincu izvesni minimum prihoda.

Ako državne vlasti danas vele da nije pravedno da drže u službi muža i ženu dok ima bračnih drugova od kojih nema ni jedan zaradu, ne može se mnogo prigovoriti tome argumentu. Ali, zašto deo koji se otpušta, mora da bude uvek, i to principijelno žena? Razlozi treba da budu stručna sprema, volja, visina plate, trajanje službe i slično, a ne spol. U XX stoleću ne smeju se više rešavati socijalna i ekonomska pitanja na bazi spolne pripadnosti. Neka se vlasti, silom okolnosti, postave na stanovište: ako jedan od bračnih drugova mora biti otpušten, nesocijalno je ako se *principijelno* žrtvuje žena. U praksi i u ovom momentu, posledice bi bile više manje jednake sa opšteg čovečanskog gledišta, a individualno rešenje dalo bi feminističkom pokretu mogućnosti da se pravilno razvija.

Zašto je žrtva uvek žena? Bez sumnje zato što je, po porodičnom pravu, ideologiji i propi-

sima patrijarhalnoga braka muž obavezan da izdržava svoju ženu, da joj je tako reći pokrovitelj. Iako postaje ova njegova obaveza sve više i više iluzorna, ne možemo joj odricati veliko principijelno značenje. Protektorati su uvek opasni, oni navode pokrovitelja da eksploatiše svoga šticećenika, a u šticećeniku se time ubija samosvest i energija. Ostavimo na stranu pitanje, da li je bio potreban protektorat kao što nam ga pruža patrijarhalni brak, *danas* je izlišan, tegoban i nesnosan za muža, ponižavajući za ženu, a što je glavno, on sprečava nadspolno, pravedno rešenje socijalnih problema izvan granica braka, jer deli obaveze i prava po spolu, a ne po individualnim sposobnostima i zaslugama. Zar ne odgovara mnogo više duhu vremena da se prebaci problem zarade udate žene na problem braka, gde mu je mesto, da se razreši muž prevelikih obaveza i tereta koje mu nalaže brak, a da se ostavi ženi pravo na samozdržavanje? Taj novi nazor o braku izražen je u zakonodavnim bračnim reformama naprednih država. Tako u Finskoj prima muž po ženi penziju, kao što je prima ona po njemu, i onaj bračni drug koji napusti svoj poziv da se ceo preda domaćinstvu i odgoju dece, ima pravo na izdržavanje od strane ostalog bračnog druga, pa bio on muž ili žena. Nije dovoljno izgrađivati nove institucije za ženu, isto toliko je nužno da se ruše stare, i ako ona time gubi privilegije. Svi zakoni stoje u unutarnjoj vezi i izražavaju jedan te isti nazor o svetu: ako se promeni jedan deo, treba da se promene i ostali delovi.

Istina je da je veoma teško postići ma i najmanju promenu u porodičnom pravu, ali je potrebno da se neprestano upozorava na prave uzroke opozicije protivu rada udate žene u pozivu. Samo takvim radom mogu žene postići socijalnu i ekonomsku moć, a bez nje se ne mogu dobiti nikakva prava. Savremena žena je dovoljno pokazala da može voditi bobru za opstanak sama, bez hranitelja i branitelja — zaštita porodiljama ne

daje se radi žene, nego radi deteta. Ali, teškoće i neprilike koje joj čini muškarac, njen ovozemaljski saputnik, teraju nas na uzdah: »Od neprijatelja čuvamo se sami, ali čuvaj nas, Bože, od naših pokrovitelja i prijatelja!«

Prag

Dr. Julka Chlapec — Đorđević

BREZPOSELNOST IN NJENI VZROKI

Lanjsko zimo je bilo v industrijskih deželah Evrope in Severne Amerike 22 milijonov brezposelnih, v ostalih delih sveta (Afrika, Srednja in Južna Amerika, Indija, Kitajska itd.), kjer je mogoče samo približno konstatirati njihovo število, še najmanje 6 milijonov. Ako prištejemo k tem 28 milijonom še število rodbinskih članov brezposelnih, poraste število onih, ki so trpeli vsled brezposelnosti nad 100 milijonov. Letošnja zima prekaša v pogledu vseh mogočih kriz lanjsko zimo. Dobri poznavalci ekonomske situacije zato cenijo število onih, ki so direktno ali indirektno prizadeti vsled nezaposlenosti na 150 milijonov. Ako pomislimo na to ogromno število in na bedo, ki je skrita v njem, potem ne moremo več govoriti o neki krizi, nego samo še o katastrofi, ki je potegnila v svoj vrtinec celo človeštvo.

Kakšni dogodki so pripravljali to katastrofo, zakaj ji ni konca?

Odgovor je paradoks: zato ker je na svetu vsega preveč, zato je na milijone lačnih. Prvi alarm za sedanjo katastrofo se je že slišal leta 1927. Takrat so pričele padati cene nekaterih surovin na svetovnem trgu tako naglo, da so padle globoko izpod točke iz leta 1913. Po zdravem razumu bi iz tega fakta zaključili, da je leto 1927 pravzaprav začetek izredno ugodnega stanja — ali, žal, to leto je začetek katastrofalne perijode, ker ekonomski sistem, ki sedaj vlada v svetu, ne dopušča, da vodi glavno besedo zdrav razum in interes celokupnosti, nego profit in superprofit. Padanje cen surovin je bila industrijam, ki jih predelavajo, samo pobuda, da ojačajo produkcijo. Tu je bil napačen račun, ker ojačani produkciji ni sledilo povečano povpraševanje od strani konsumentov — začetek katastrofe je bil tu.

Zakaj so padale cene surovin? To padanje je predvsem izzval novi način v obdelovanju zemlje, zlasti v prekomorskih zemljah, kjer so ogromne plantaže za žito, industrijske surovine,

o ekonomski krizi, da so pospeševali novi nakavo, sadje itd. Profesor berlinske univerze, Hirsch, pravi v svojem znamenitem predavanju čin obdelovanja zemlje predvsem trije faktorji: kemizacija, izbira vrst in mašinizacija. Kemizacija — pravi Hirsch — se je začela širiti iz Nemčije, ker ima ona skoro edina na svetu v ogromnih količinah kali, ki se upotrebljava za umetno gnojenje. Snovi, ki jih črpajo rastline iz zemlje, nadomešča človek s kemikalijami, katere je mogoče proizvajati v neizmernih količinah in povsod, in s tem je človek povečal produktivnost zemlje. V času svetovne vojne se je njihovo proizvajanje prav posebno razvilo, ker so potrebne tudi za vojna sredstva. Agrarni kemičari so postavili formulo: ako se doda gotovi površini zemlje po posebnem receptu 1 tona dušika, se pridela na ti površini za 20 ton več žita in za 100 ton več krompirja, fižola, sploh produktov, ki se kopljejo. V kakšnih ogromnih razmerah se je razvila industrija dušika, in s tem naravno tudi njegova upotreba, pokazujejo sledeče številke: v letu 1928 se je proizvedilo pol milijona ton dušika, a leta 1930 že 2 milijona ton. Kemijske tvornice so s posebnim mešanjem dušika, kalija in fosfata producirale umetni gnoj za vse vrste zemlje, za vse mogoče rastline in za najrazličnejše klimatske razmere. Narava je bogato nagradila človekov trud in dajala ogromne žetve. Pri fabrikaciji dušika se pridobiva še celuloza, ki je potrebna za fabrikacijo umetne svile. Leta 1923 je bila celokupna produkcija umetne svile slabih 6 milijonov ton, a leta 1930 že 220 milijonov ton, torej ogromno povečanje produkcije. — Po vojni se je trudila vsaka država, da ima na svoji teritoriji tvornice za umetna gnojila, ker se uporabljajo iste snovi za fabrikacijo najstrašnijih vojnih sredstev. Koristi torej na vse strani, in profesor Hirsch pravi s fino ironijo: »To so preventivne mere za priliko, ako bi človeštvo zopet enkrat želelo, da se medsebojno prepričava o nadmočnosti enega ali drugega ideala z granatami«.

Uspehi pri izbiri vrst so bili ravno tako ogromni. Ta uspeh se najlepše kaže pri sladkornem trsju: v dveh letih so uspeli na Javi, da povečajo na podlagi izbire vrst produkcijo sladkorja na enaki površini za 50—60%. Uspeh je bil v tem, da je padla cena sladkorja iz trsja na svetovnem trgu na 70 para za kilogram. Enaki uspehi so se dosegli pri produkciji kavčuka; tudi ta produkt, ki je za avtomobilsko industrijo tako važen, je danes na svetovnem trgu za eno desetino cenejši kakor je bil pred vojno. Izbirno vrst so razširili tudi na živalske produkte, kakor n.pr. jajca, mleko in dosegli izredne rezultate.

Mašinizacija obdelovanja zemlje kaže sledeče uspehe: ko se je končala svetovna vojna so imeli v Zjedinjenih državah severne Amerike še 21 in pol milijonov konj in mežgov. Deset let pozneje je padlo tó število na 12 milijonov. Konje in mezge je izpodrinil stroj — mali tanki, stroji, ki hkratu žanjejo in mlatijo, in traktorji. Stroj nadomešča pri obdelovanju zemlje i človeka i konja. Izračunali so, da izvrši 1 milijon traktorjev delo, za katero bi bilo drugače potrebno 7 milijonov konj. Poleg tega ima traktor še to prednost, da se ž njim lažje kultivira še neobdelano zemljo. Nepregledne površine nekdanj neplodne zemlje je izpremenil stroj v najplodovitejše njive. Samo v Kanadi so razširili površino plodne zemlje — in to samo za setev pšenice — v teku 16 let od 4.5 milijonov hektarov na 10 milijonov.

Vse te izpremembe v obdelovanju zemlje, kemizacija, izbira vrst in mašinizacija pri pridobivanju surovin so imele poleg povečanega prinosu še eno važno posledico, namreč to, da je obdelovanje zemlje postala posebna vrsta industrije in je vsled tega bilo potrebno vse manje in manje žive delovne moči.

Poleg izprememb pri obdelovanju zemlje se je pojavila dalekosežna izprememba tudi v čisti industrijski produkciji s takoimenovano racijonalizacijo. V industrijskih podjetjih je napredovala tehnika obratovanja in dela tako ogromno, da n. pr. moderno urejena topilnica železa izdelata danes za 16% več kakor pa je izdelala leta 1913, a zaposluje za 19% manje delovnih moči. Industrije cementa in papirja proizvajajo za polovico več brez povišanja števila delavcev. Neka tvornica klorovega kalija je odpustila 2/5 delavstva, a proizvaja za 1/3 več kakor je proizvajala leta 1913. Racijonalizacija je izvršena v vseh delih vsakega velikega podjetja: v sami tvornici, pri transportu, v administraciji. Potem so nadaljevali v ti smeri in izločili nerentabilna podjetja, ustvarjali ogromne industrijske edinice,

specijalizirali produkcijo itd., in vse to mrzlično racijonaliziranje, izvršeno v nekoliko letih, je stalo pod diktaturo ogromnih kartelov in trustov.

Posledica racijonalizacije je neomejena produkcija, trgi so preplavljeni z blagom — to je ena stran današnje zmage tehnike. Druga stran istega vzroka je: delavstvo v masah napušča podjetja, ker stroji in rafinirana razdelitev dela ne trpe več njegove delovne moči — in najštevilnejši konsument ostane brez sredstev za najpotrebnejše stvari vsakdanjega življenja. Polni magacini in silosi na eni strani, a na drugi strani nepregledna masa s praznim žepom. A onim, ki so še na poslu, se zmanjšuje zaslužek, tako da tudi ta del ni več poln konsument. Današnji privredni sistem ni več v stanju, da izenači, da popolni razdaljo izmed produkcije in uporabe, in vse ekonomske konference, in vsi eksperimenti z zaščitnimi carinami in avtarkijami so ostali brez rezultata, ker nečejo izpremeniti osnove. Sedanja kriza tega privrednega sistema potrjuje vse, kar sta prorokovala Marx in Engels o usodi kapitalizma: da se ekonomske krize neprestano ponavljajo in da je vsaka nova kriza po intenzivnosti in obsežnosti močnejša od prejšnje. Poleg tega se uresničuje teza Roze Luxemburgove, ki jo je ona prva teoretično precizirala v svojem velikem delu o akumulaciji kapitala, da bo postala produkcija tako ogromna, da bo ostala brez konsumentov.

Zakaj prihaja sedanji sistem do takšnega paradoksa? Odgovor na to vprašanje je splošno znan in priznan: ker ne proizvaja za potrebe in kapaciteto konsumentov, nego je proizvodnja usmjerena samo na profit in superprofit. Ker je profit središče produkcijskega sistema, mora — ako hoče ostati dosleden svojemu cilju — upotrebjavati vsa mogoča sredstva, da je produkcija kar najbolj cena. Zato se je izvedla racijonalizacija i pri obdelovanju zemlje i v čisti industriji, zato se je povečal produkcijski aparat — kolikor več se proizvodi, toliko manjši so produkcijski stroški in toliko večji je dobiček. Da bi bil dobiček bolje zasiguran, je skoncentriral sedanji ekonomski sistem nakup surovin in prodajo gotovih produktov v posebnem sistemu, ki narekuje cene. Ta sistem je izveden v kartelih in trustih, ki ne poznajo državnih mej, nego so internacionalno organizirani. Kakšen »sistem« je v tem sistemu narekovalcev cen, najpokažeta samo dva primera: električna žarnica velja kartel producentov 140 par, a konsument plača za njo 20 in 30 krat več; gramofon proizvodi trust za Din. 170.— — kupec ga plača Din. 2000.— in več. Kolikor bolj so padale cene su-

rovin, toliko večja je postajala razlika izmed cene proizvodnje in cene, ki jo je moral plačati konsument. Kakor sem že prej naglasila, so cene surovin padale zato, ker so njihovi producenti z neizmerno izboljšanimi metodami dobivali vse večje in večje žetve. Ponudba je bila večja, zato so padale cene, a padanje cen ni šlo v korist konsumenta, nego v korist onega, ki je predelaval surovine; on ni znižal cene za konzumenta, nego jih je umetno držal na gotovi višini, to je na takšni višini, da je bil v stanju da spravlja profit in še povečava produkcijski aparat z vedno preciznejšo racionalizacijo. Na ta način je dosegel, da so se cene proizvodnje neprestano manjšale, da je neprestano povečeval produkcijo — in tako je mislil — profit bo neprestano večji in večji. Ali naenkrat je zadel ob trdo steno. Ker so prejimali producenti surovin vsako leto manj in manj za svoje produkte, oni niso mogli izdajati za predelane produkte, katere jim je dobavljala industrija, tolike vsote kakor so jih izdajali preje. V Združenih državah severne Amerike so dobili leta 1930 producenti surovin in zemljodelskih produktov za okroglo 2400 milijonov dolarjev manj kakor so dobili za enako

količino leta 1929. Braziljanski farmerji so izvozili leta 1930 še nekoliko več kave kakor pa leta 1929, a dobili so za večjo količino samo 60% vsote, katero so dobili leto dni preje za manjšo količino. Cene surovin so padale, ker je postajala konkurenca v ponudbi vse močnejša, a industrija, ki je predelavala surovine, je manje in manje prodajala in vsled tega ni mogla kupovati še novih surovin: magacini so ostali polni gotovega blaga, obtok je zastajal in polagoma se je sklepala veriga, ki danes čvrsto veže ves svet. V drugi polovici leta 1930 je skoraj prenehala vsa izmenjava med industrijskimi deželami in deželami, ki proizvajajo surovine.

Poleg tega je bilo katastrofalno še to, da je presahnila zlata reka iz Amerike. Do tega momenta je prihajalo vsako leto iz Amerike 1—1 in pol milijarde dolarjev v obliki posojil v Evropo in mnoge azijske države. Reka je zastala, pridobitno življenje je potekalo v vse ožji strugi. Počele so padati banke, veliki industrijski koncerni so skrahirali, velika in mala trgovina je propadala, kmetje so ostali brez gotovine, število brezposelnih je rastlo v nedogled.

Beograd (Konec prihodnjic) Štebi Alojzija

8,003 674

Оволики број потписа скупиле су жене целога света на резолуцијама за разоружање, које су предале Друштву Народа. Потписи су се прикупљали на четири разне резолуције. Поједине земље дале су следећи број потписа:

Јужна Африка	85.285
Албанија	10
Немачка	1,041.345
Аргентина	2.165
Аустралија	112.108
Фиџи	330
Аустрија	45.508
Белгија	17.153
Бразилија	5.016
Британска Империја	2,152.937
Бугарска	43.927
Канада	491.060
Чили	227
Кина	1.042
Колумбија	20
Куба	31
Данска	380.049
Египт	2.313
Шпанија	297
Естонија	152.856
Сјед. државе Северне Америке	1,135.453
Хаваји	130
Финска	93.126

Француска са Колонијама	536.183
Грчка	98
Хајити	129
Маџарска	30.482
Индија	4.668
Ирска	19.298
Италија	6.612
Јапан	172.915
Летонија	100
Литванија	241
Луксенбург	38.424
Мексико	20
Норвешка	65.370
Исландија	110
Нова Зеландија	41.725
Низоземска са Колонијама	123.282
Пољска	41.748
Португалија	5.359
Румунија	17.340
Шведска	302.034
Швајцарска	341.054
Чехословачка	485.000
Турска	100
Уругвај	40
Палестина	8.545
Сирија	60
Разно	449

Укупно **8,003.674**

* * *

Говори се увек о јавном мишљењу. Нико не зна тачно шта је то; данас смо га међутим видели.

Вилиам Мартен

(Журнал д Женев, 7 фебруара 1932)

Ко год је имао привилегију да учествује 6 фебруара у Женеви, предаји петиција Конференцији за разоружање није могао а да не осети узбудљиви утисак да преживљава један историски моменат. Али, није нас само предаја наших осам и по милиона потписа тако дубоко узбудила, већ и осећање једне непобедне и категоричне воље за светским миром, коју су тако неодступно изражавали у својим говори-ма претставници милиона и милиона људских бића. И та воља, то мишљење, те тежње, ти захтеви милиона и милиона одјекивали су од једног говора до другог, па некад и у претећем тону, а увек су се односили на једну исту реч: Разоружање.

Г. Вандервенд је говорио о светој гневу народа који ће грмети против Конференције, ако она не би успела; претставник два милиона студената изјавио је: „Ви објављујете рат, али ми млади треба да га водимо, а ми га нећемо“. Цркве су потсећање да човек нема права да убија, и да је рат злочин пред Богом; радници — да не долазе да преклињу, већ да захтевају... Гомиле писама, телеграма и резолуција стигле су секретаријату и Г. Хендерсону, као што је он то саопштио отварајући ову седницу, говорећи у име милиона и милиона људских бића, инсистирајући на Конференцији у прилог разоружања.

Поменимо овде само Међународни за-дружни савез, који претставља 70 милиона породица у 44 земље; Оријентални савет методичке екуменске конференције, који претставља 50 милиона људи; Ванредни конгрес белгичке синдикалне комисије, који претставља 150 милиона организованих радника; IX Конгрес Пен клуба који је груписао главне књижевнике и песнике света, итд. итд.

Ми смо донели више од 8 милиона потписа; Г-ђа Штенберге—Етеринг, претседница Међународне женске католичке лиге говорила је у име 25 милиона католичких жена; Г. Титулеско предао је 2 и по милиона потписа прикупљених прошлог лета од холандске штампе; Др. Милер претстављао је све светске евангеличке цркве и све евангеличке хришћанске ор-

ганизације. Г. Дипиј, Лиге човекових права, са стотинама хиљада чланова; Лорд Сесил, Удружења за лигу народа са милион и по чланова; Г. Вандервелд 25 милиона радника; Г. Жуо 14 милиона синдикално организованих радника... И тако су се јасно осећала иза тих милиона и милиона гласова и потписа људска бића која траже мир, разоружање, проклињући рат, да Конференција није могла, а да не осети чему се излаже ако не одговори овом свеопштем покличу.

Пређимо сада на саму предају наших петиција. Као што је познато, упућен је апел швајцарским женама да допринесу да ова свечаност добије што свечанији карактер, тиме што ће послати своје претставнице из свих делова Швајцарске. Многе су се жене одазвале овој апелу и скоро сва женска друштва послала су своје делегације које су се стварно осећале претставнице својих сестара из других земаља.

Састанак је био заказан у дворцу Ејнар за 9 часова ујутру. Густа гомила је ујутру журила, говорећи енглески, француски, немачки. Али, ускоро је све организовано, 56 земаља уређено је по азбучном реду; свака земља има права на четири претставнице, и свака међународна организација, члан Женског комитета за разоружање, на једну претставницу. Ешарпе са именима земаља и организације и трака око руке са натписом „Рах“ омогућују ориентисање. У групама прелазимо парк Бастион и стижемо пред Изборну палату, седиште пленарне седнице и Конференције, у чијем се холу налазе петиције распоређених у гомиле и од којих свака од нас добија по један свежањ. Потписница ових редова била је одређена да претставља Аргентину и носила је под руком свежањ који је носио овај натпис: *Coleccion de Peticiones recojidas bajo los auspicios de la Liga nacional de las Mujeres evangelicas en la Republica Argentina*; друге су нашле свежње јапанских потписа елегантних слова итд; али смо увек осећале како кроз ове листове хартија куца срце жена и матера других земаља које траже мир и сигурност за своју децу. Швајцарску су претстављале три чланице Лиге жена за мир и слободу, којој припада у нашој земљи сва слава око прикупљања потписа. Г-ђа Рагаз, Г-ђа Лезен и г-ђица Шетцел, претседница Женског комитета за разоружање.

Врата дворане где заседава Конференција отварају се и наша поворка, на чијем се челу налази г-ђа Дингман, председница женског комитета за разоружање, праћена г-ђом Куртенеј, потпредседницом и г-ђом Розом Манус, секретаром, приближава се до председничке трибине. Г. Хендерсон, пошто је са три ударца чекићем отворио свечану седницу, поздравља нас са неколико пријатељских речи и даје одмах реч г-ђи Дингман која одржи говор веома снажне инспирације, а затим предаје претседнику Конференције једну Ад-

ресу на пергаменту, која садржи текст и број потписа сваке петиције. Тада почиње испред председничке трибине наш дефиле жена које г-ђе Куртенеј и Манус позивају, назначујући земљу коју претстављају и број потписа који су прикупиле. Како је инпозантан и узбудљив био овај дефиле! На колико нас је напора потсећао и колико је нада у нама будио! Хоћемо да верујемо да су ти часови исто тако незаборавни за чланове конференције, као и за нас саме.

ФЕЉТОН

МАРСЕЛ КАПИ

ПИОНИР ПАЦИФИЗМА

Ни феминист ни политичар — изван и изнад свих партија — Марсел Капи је жена социјална у најплеменитијем смислу те речи.

Кћи вишег маринског официра, она је врло рано сазнала шта је то ратна машина — војска.

Девојчицу слободно одгојену међу сељацима у родном селу, луталицу по пољима и нераскрченим стазама храстових шума, њен деда пријатељ Гамбетин и бивши борац у комуни 1870 године учио ју је републиканским начелима, љубави према ближњима и мржњи према рату.

„Рат, то је глад, зима, ваши... то је бол, страх, најгоре тортуре моралне и физичке, то је уништење, то је смрт. Презири рат, мала, а љуби живот.“ Грубе речи које девојчица није никад заборавила.

Кад је завршила студије на универзитету у Тулузи, Марсел Капи је после једне конференције Жоресове о Толстоју, открила свој позив.

Откривши један свет који дотле није познавала, онај свет који се сукобљава са једним другим, суровим, Жорес јој је открио смисао правде, братства, смисао слободе, „чистог зрака“, и посејао плодно семе.

Пошто је схватила велику жалост беде људске, млада девојка се истрже испод турства породичног, и дође сама у Париз да се посвети служби за човечанство. Она отпоче у новинарству проживљеном репортажом — о раду жена, мешајући се са радничком класом жена у фабрикама, упознаде муке, умор, зној,

у циљу да изнесе крваву истину, тешку у боловима и величини.

У почетку рата Марсел Капи остаје у очекивању, још сувише млада да би се усудила да се изјасни и суди. Али, после битке на Марни, кад сазнаје за смрт свих младића њене класе, њених школских другова у њој се подиже протест.

Требало је штедети крв. По сваку цену... живот пре свега, живот свети!

Без продубљених идеја, инстинктом, — оним скоро детињским инстинктом — телом и срцем, Марсел Капи следује од тада свом позиву; јер се заиста тицаше позива, постаје одлучна пацифисткиња. Следбеник Ромена Ролена она издаје 1916 године „Један глас жене у метежу“. Књига најпре постпуно забрањена изађе захваљујући личној интервенцији Бријановој, са много белине (цензурисаних места). У то доба, Марсел Капи је била једина жена која се борила и војевала против рата. Жигосали су је страшном речју „дефетист“. Извесни женски кругови су је денунцирали са одлучношћу и гнушањем. Она се излаже опасности да иде на робију, да буде стрељана. Ништа није могло задржати жар њеног апостолства. Северин је прима у тешким часовима као своју духовну кћер, и она је била та која је ојачала оно што је било само примитивни елан, дајући му свестан основ.

У јануару 1918 године Марсел Капи је међу оснивачима листа »La vague« („Вал“). Овај лист пацифистички и феминистички, без финансијске помоћи, без потпоре политичке, постиже, нарочито у рововима, значајан успех,

јединствен у аналима журналистичким: излази у 350.000 примерака. Доцније кад ју је живот савио, Марсел Капи одриче да се призна побеђеном. Она полази на велику турнеју конференција, да би продужила да популарише доктрину мира и зближавања људи. Делегат Уније жена за мир, она пропутова као одушевљени пионир мира Јужну Америку, Канаду, целу Европу, нарочито Немачку. Сарадник новина »L'oeuvre«, »La femme de France«, разних листова и часописа у иностранству, Марсел Капи је добила прву награду »Severine« једном значајном књигом »Des hommes passerent«

Кад би се могло претпоставити да је Марсел Капи подложна сујети, овој пародији гордости, она би могла да се опије својом огромном популарношћу.

Када је поново узела своју улогу путујућег пацифисте, она иде кроз свет носећи реч наде у масе. И њен глас пун, топао, патентичан, погађа свакога у његова најинтимнија треперења. Мађија вере која носи у себи једно такво чудо.

Са искуством свога сопственог живота, искуством трпљења, Марсел Капи говори искрено, гласно. Слушајући је, гледајући је овако лепу, овако сурову, сагоревајући унутрашњим пламеном, приврженици, они који су готови да то буду, или да поново постану, примећују буђење неодређене снаге, преображене изненадно у животну снагу. То је удар осећајни, који изазива жестину, размахује одушевљење, узбуђује осећања.

Једна славна немачка астролошкиња је анализирао овим речима чудну, готово породичну везу која се ствара увек између публике и Марсел Капи:

„Ви имате дух човека, срце жене и природу детета. Ова дубока природа детета је ваш извор и ваше стање љупкости. Ово стање љупкости које Ви стављате у духовну везу с народом, и ако Ви говорите језиком њему страним. Прости и чисти ће вас увек примити. Ви сте од њиховог рода“.

Један стари рудар из Горње Шлезиије слуша отворених уста. Његово лице избраздано хиљадама бора, потврђује истрошеност једног радника до уништења. По његовом лицу, преко кога ће брзо прелетети одраз истине, побуне и љубави које она прокламује, Марсел Капи ће ценити вредност свог говорничког дара.

„Звезда са запада“, како је у скромном дивљењу назива стари рудар који узима улогу пророка.

„То је тако лепа душа“, потврђује говорећи о Марсел Капи овај други апостол лаички, M-me Georges Leygues.

— Ако би букнуо рат, ако би Французи и Немци били једни према другима у рововима, па кад би Марсел Капи отишла и довикнула им: „Ви се нећете тући“, људи се не би тукли.

Ове речи су мени саме речене. И с каквим убеђењем од једне љупке раднице ни глупе ни фанатичне. Ја сам остао запрепашћен, разнежен од толике наивне топлине. О незнање честитих људи свих земаља! Дирљиве почасте, које мали и велики, светске фаланге „добре воље“ доносе оној која се посветила цела одбрани живота против смрти.

Упитана о традиционалној улози жене према домаћем огњишту и о улози коју она може евентуално играти у нацији и у свету, Марсел Капи ми је одговорила:

„До сада је смисао љубави женине био прописан у уском породичном кругу и у религиозним сновима. Пошто то време налаже, треба појачати ову топлину љубави, повећавајући је од мале породице на велику светску и ујединити сан небески са стварношћу земаљском. То је оно што геније женски налаже свакој жени у кругу у коме она може радити. Свуда су погажени основни закони добродетелности, правде и љубави.“

Будућност човечанства је у смртној опасности. По сваку цену ми га морамо спасти. За нас жене има само једна мисија: васкрснути срце човечје.“

Са француског превела П. П. Claude Pierrey

КО ЈЕ БОГ...

*Ko¹⁾ je Bog ustvaril občutljive,²⁾
zadrhtele so brsteče njive,
završali v joku črni bori —
plakale še skale so na gori...*

*Šepetala skrivno zemlja cela:
— »Nikdar duša mu ne bo vesala.«
— »Teško bo življenje breme nosil.«
— »Pri ljudeh zaman sočutja prosil.«*

*Ki mi dedščina od njih poteka —
vse kar zrete — boli je prevleka.
V žalosti dosmrtni le zastori...*

*Plakale so skale v beli gori —
in drhtele v polju črne njive,
ko je Bog ustvaril občutljive...*

Ljubljana, 17-IX-1931. *Maksa Samsa*

¹⁾ Ko — kada.

²⁾ Občutljive — osetljive.

КЊИЖЕВНОСТ

КЊИГА Г-ЋЕ КАМИЛЕ ЛУЦЕРНЕ О ГЕТЕУ¹⁾

Поводом овогодишње Гетеове прославе, загребачка секција Удружења универзитетски образованих жена издала је, у посебној свесци, два рада г-ђе Луцерне о Гетеу, на немачком језику. Први рад, *Протеј-Гете*, јесте сажет осврт на исполинско стваралаштво и на многоструке обдарености писца *Фауста*, који је доиста сличан Богу Протеју, својим чудесно неисцрпним метаморфозама духа. Г-ђа Луцерна неоспорно је продубила и проживела Гетеа, у свима појавама где су се, отворено или притајено, манифестовали његови неупоредно богати унутрашњи садржаји. Огромни домашај Гетеове активности навео је ауторку на закључак да је читава егзистенција немачкога песника била сведена на делатност, кроз коју је он постао господар свих болова. Непобитно је да је Гете од свих појава живота захтевао појачавање своје животне енергије, — али би се могла опширно дискутовати тврдња по којој један од највећих уметника живљења што су икад постојали *није* ставио циљ свога живота у своје радости. Исто тако, не би се могло потписати сувише идеалистичко схватање ауторкино да је најбогатији дух новог доба био слуга, а да су поштеда, уважавање и потпомагање других биле његове главне одлике. У сваком случају, *Протеј-Гете* изливен је на основу темељнога искуства и савеснога познавања предмета.

Други рад обухватају три кратке студије о Гетеовој *Бајци*, „која је хтела да буде загонетка, и остала је загонетка“. Ове студије стоје у вези са ранијим немачким радом г-ђе Луцерне о истоме делу, штампаном још 1910 г., у Лајпцигу (*Гетеова филозофија природе као уметничко дело*). О непротумаченој Гетеовој *Бајци* мисли ауторка да је она игра фантазије,

али да је, као таква, симбол прадогађаја што у сваком органском постојању долази до израза. У *Бајци* је спроведена идеја о *пращуду* у световима природе, уметности и духа; зато је она постала *тип* и *уникум*. Важно је запажање да је у своме делцу песник наговестио преокрет супротности што треба да створи један нови, виши светски ред. Чини нам се да је ауторка оштроумно запазила како је „четврти краљ“ у *Бајци* симбол свега изнуђенога, неправилнога и догматичкога у цркви, држави, уметности и схватањима о свету. Убедљиво нам изгледа и образлагавање да се „четврти краљ“, као богати симбол, односи још и на Њутна, чијем је механичко-математичком посматрању природе немачки песник супротставио своје динамичке критичку светлост.

Објављене студије о *Бајци* јесу само први део три допунска рада који треба свестрано да образложе поставке што је г-ђа Луцерна изложила у своме раније публикованом немачком раду о истоме спису Гетеовом, и да на њих баце критичку светлост.

Два у Загребу штампана прилога истраживању Гетеовога стварања г-ђе Луцерне јесу солидан посао, и одају, поред великога разумевања, и корениту симпатију за писца који је, доиста, „за осамдесет година исцрпео скоро све облике стања и делатности из којих се састоји културна историја.“ Познавање Гетеа г-ђе Луцерне јесте једно од најнебаналнијих код нас. Њој се никако не може пребацити да је, у славу Гетеа, понављала општа места, или од других давно или скоро изречена опажања, или да је просипала празне и усиљене речи.

Ксенија Атанасијевић

„НАША НАРОДНА УМЈЕТНОСТ“

Pre nekog vremena izašla je u Splitu pod gornjim naslovom knjižica g-de Vinke Bulić, koju toplo preporučujemo svima našim ženama i udruženjima. (Na nemački jezik prevela je tu knjižicu g-đa K. Lucerna iz Zagreba).

Ne samo što je lepa po formi, papiru i tisku, lepa je i po svojoj sadržini. Informativna je i vredna za svakog: za onoga koji poznaje našu narodnu umjetnost, kao i za onoga, ko se za nju tek zanima, a poslužiće svakom, ko se bavi i socijalno ekonomskim pitanjima kod nas, naročito u doba današnje krize.

Slikarstvom kičicom uspela je g-đa da u knjižici oživi našu dalmatinsku seljanku naročito

¹⁾ Camilla Lucerna, I. *Proteus - Goethe*; II. *Studien zu Goethes Rätseldichtung „Das Märchen,“* Zagreb 1932.

ону iz Žagorja, da nam ju prikaže kako živi, čuti i pregara unoseći neprestano sebe i svoju duševnost u dela koja stvara. Jedan dokaz više, da dubina duše i intenzitet unutrašnjeg proživljanja jasno iskaču često baš kod onih, koji su najmanje svesni svoje duševnosti. Duboko, duboko u selima i zaseocima sakrivena i zakukuljena, drema negde latentna snaga našeg naroda, spava Kraljević Marko i uzdiše majka Jevrosima. Na ženama je da ih potaknu na život!

Danima, sedmicama i mesecima sedi naša seljanka pa tke, prede, veze, a seljak secka i urezuje u drvo, te cizelira zlato i srebro unoseći ceo svoj unutarnji život u predmete koje stvara bjež realnijeg računa, bez perspektive i bez svesti o vrednosti svog delanja, ali po neodoljivoj potrebi umetničkog stvaranja. A kad znamo da taj naš mali, anonimni umetnik nema često ni grudvice polente — da o hlebu i ne govorimo — jer je on za njega luksuz — zar možemo onda da mu ne pomognemo?

Pitanje kućne industrije — koja se u poslednje vreme sve više lakolizuje po raznim zanatskim školama, a gde njih nema pod direktivom Ženskih zadruga, osobito po dalmatinskom Zagorju — postaje danas sve više pitanje egzistencije mnogih i mnogih porodica.

»Razvoj kućnog obrta i njegova iskorišćavanja zavisi u prvom redu o mogućnosti prodaje, a ova naravno o potražbi koju mora da pospeši propagandom na stranim i domaćim tržištima«.

Ma da je u Splitu osnovana Banovinska poslovna centrala za unapređenje kućne industrije (inicijativom inž. Pončića, osnivača Narodnog muzeja u Splitu) i ma da ona razvija uspešnu akciju u tome pravcu, to još uvek nije dosta, jer narod još uvek gladuje, danas više nego igda.

Kada apelujemo na sve one žene, koje tvrde da je »my house — my castle« i koje žele da ga što lepše što intimnije urede, da se — uređujući ga — sete onih naših pasivnih krajeva, u kojima narod radi i radi, a tim svojim radom ne može ni komad polente redovito da zarađuje.

Kupujemo slabe, neukusne strane produkte, a za ove naše lepe ne marimo; dajemo milostinju, a ne pomožemo rad!

Tekstu knjižice g-de Bulić dodate su 32 sličice što reprodukcija vedrih crteža narodnih običaja poznate umetnice g-de Zoë Borelli - Alačević, što fotografija raznih vrsta vezova, tkanja, nakita, oružja, oruđa, glazbala i narodnih odela.

Cena je knjizi Din. 15.— tiskara »Novo Do-ba« Split.

Prevedena je i na nemački pod naslovom: Dalmatinische Volkskunst. Šteta je samo, što slike nisu u bojama, pa ma knjižica i više stajala! U Dalmaciji sve vrišti i previre od boja: U njima se najviše odrazuju životna snaga i radost pa zrazuju time svakoga, ko ih ugleda.

J. B.

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ:

ГОЗБА НА ЛИВАДИ

Београд, 1932.

Г-ђица Максимовић је добро учинила што је ове песме, раније објављене у „Мисли“, скупила у књигу. Тиме је дала једну складну целину и показала себе у једној новој форми.

Гозба на ливади је галерија лаких јутарњих акварела, који не замарају и из којих бије свежина као из летње шуме. Извесне слике се не заборављају („У јутру горе три тамне буктиње борова. Са дна узглавља не видим ко их у руци носи“. — „Свако јутро седа сунце на широки нови пањ, и наслони се на суседну јелу. Срне легну спокојно украј његових ногу и гледају га у чело“). — Песни-киња лаком руком дочарава судбину трава и дрвећа и облака — занимају је ситни животи мравâ и бубâ. Али — док је она и у ранијим књигама била везана хиљадама нити за при-

роду каквом је она види — увек се кроз то манифестовао њен сопствени унутрашњи живот, сумња и радост и љубав и бол — тога, те унутрашње зависности у овој књизи нема. Ту је природа сама, природа као слика, као нешто изван ње. — Оно што се воли у поезији г-ђице Максимовић, то је баш тај симбол, та ненаглашена, ненаметљива, али снажна веза између наше душе и душа ствари; а овде нам је то ускраћено. Али — дато нам је друго нешто: неисказано одуховљен начин сликања природе, једно изванредно танано осећање за најскривеније, скоро невидљиве тајне њене. Песникиња је у овој књизи финим прстима нашла срце шуме и пружила га искрено.

Дора Пилковић

ЛИКВИДАЦИЈА УДРУЖЕЊА НАСТАВНИЦА СРЕДЊИХ И СТРУЧНИХ ШКОЛА

Према одлуци г. Министра Просвете од децембра 1931, донесеној на основу § 76 Закона о чиновницима, Удружење наставница је обуставило свој рад и предузело да у погледу употребе своје имовине поступи по § 345 поменутог закона. Стога је 24 децембра 1931 одржана ванредна скупштина.

С обзиром на задатак Удружења наставница — чл. 2 тач. в и г Правила овог Удружења и сличне циљеве Југословенског професорског друштва, на ванредној скупштини је прихваћена жеља да се помоћу готовине Удружења наставница удари темељ будућим летовалиштима свију југословенских наставница и наставника, куда би они одлазили да се, за време опорављања од напорног рада преко године, међусобно упознају и зближе, а и да боље упознају своју домовину и народ, што би свакако допринело снажењу идеје народног јединства. Ова летовалишта би послужила још и ширем делокругу југословенских наставника и наставница: у њима би се указивало гостопримство колегама и колегиницама из осталих словенских земаља и тако радило на јачању веза са братским словенским народима и пропа-

гирању лепих крајева Југославије. Стога је ванредна скупштина одлучила:

Да се готовина Удружења наставница средњих и стручних школа, у износу 20.000 динара, са припадајућим интересом, преда Југословенском професорском друштву специјално за стварање летовалишта свију југословенских наставница и наставника на мору и у планинама, с тим да се са остварењем тога плана почне одмах.

Г. Министар просвете одлуком од јануара 1932 одобрио је горњу одлуку ванредне скупштине Удружена наставница.

На својој последњој седници, одржаној 19 фебруара 1932, управа Удружења наставница у својству ликвидационог одбора одлучила је да Југословенском професорском друштву уз готовину Удружења преда на чување своју архиву и печате. Орман у коме је држана архива — да се преда Заједници дома и школе у Другој женској гимназији у Београду. Преостале књиге — да се разделе београдским женским гимназијама.

Тако је завршило свој рад — дужи од деценије — Удружење наставница.

ВЕЛЕШКЕ

Nov ženski list почео је овoga месеца да излази у Лjubljani. Зове се »Gospodinja« (Domaćica) и гласило је Zveze gospodinj (Saveza domaćica). List će да заступа интересе жена-domaćica и расправљаће о свима питањима која се односе на njen рад у кући и ван куће. Želimo listu најlepši uspeh, и nadamo се да će организација која га издаје узети у своје руке и решавање питања о odnosima između domaćice и njene pomoćnice, služavke. То možemo očekivati у toliko пре, što су се и помоћнице добро organizovale — бар у Slovenačkoj — и такође издају već од lanjske године свој list »Gospodinjска pomoćnica«. Naravno да је однос između domaćice и njene pomoćnice једно врло teško и delikatно питање, а ipак се nadamo да će се pristupiti njegovom решавању и са једне и друге стране са punim социјалним razumevanjem.

Delegat na zasedanju Internacionalnog biroa rada у Ženevi. Naša vlada је naimenovala delegaciju за prolećне zasedanje biroa rada и међу delegatima и šefa отсека за заштиту matera и dece, **g-đu Milenu Atanacković.**

Žensko право glasa у Braziliji. Brazilijanske žene су dobile после dugogodišnjih borbi право glasa са pot-

puno jednakim uslovima као што важе за мушкарце: brazilijansko држављанство и napunjena 21 година. Нарочито се brazilijanska feminističка организација последњих deset година intenzivно борила за право glasa, и као што каже вода brazilijanskih feministkinja, g-đa **Dr. Berta Lutz**, one су са naročitim uspehom upotrebljavale у propagandi radio и aeroplane. Brazilija је прва велика држава latinske Amerike која је dala ženama право glasa.

Svetski Savez за novo vaspitanje održаće свој kongres од 29 јula до 12 augusta тек. године у Nici. Tema rasprava: Socijalne промене и vaspitanje.

Gospođa Mary Corbett, majка pretседnice Internacionalne алијансе за žensko право glasa, g-đe Corbett-Ashby, умrlа је почетком овoga месеца. Lanjske године još је veoma zainteresovана и živаhно učestvovalа на Konferenciji за мир у Београду и после putова по našoj zemlji.

**НОВА АДРЕСА АДМИНИСТРАЦИЈЕ ЛИСТА
ЈЕ ОД 1 МАЈА — КНЕЗ МИХАЈЛОВА 46.**
